

Olga Fečová

Den byl pro mě krátkej. Paměti hrdé Romky

Praha: KHER, Paseka, 2022, 223 s., ISBN 978-80-7637-334-1 (Paseka), ISBN 978-80-87780-31-2 (KHER)

Memoárů romských žen je jako šafránu, o to netrpělivěji byly vzpomínky Olgy Fečové vyhlíženy, když se začalo proslýchat, že na nich pracuje a ráda by si jejich vydání nadělila k 80. narozeninám. V roce 2019 nabídla svůj rukopis nakladatelství KHER, které ho vyplulo do výsledné podoby a v roce 2022 v koedici s nakladatelským domem Paseka vydalo. Želbohu se Olga Fečová svých 80. narozenin a vydání knihy již nedožila. Nicméně v souladu se svým celým životem i na jeho sklonku byla čínorodá a zvládala nepředstavitelné – a tak například i na nemocničním lůžku s editorkami knihy autorizovala finální rukopis. Podařilo se jí zanechat dalším generacím příběh nejen svůj, ale i příběh několika generací Romů poválečného československého prostoru.

Olga Fečová byla ikona. Energická, charismatická a nesmírně akční žena, kterou nebylo možné na kulturních nebo společenských setkáních s romskou tematikou přehlédnout. Mám ji v paměti přesně jako na fotografii z přebalu knihy, vždy v dlouhých sukních, s šátkem kolem ramen, plnou barev a květinových vzorů. Nestála o to být středem pozornosti, se zájmem poslouchala v publiku, ale měla-li co říci, neostýchala se před plným sálem promluvit, nebo se na něco doptat. A když byla zvaná jako hostka a vyprávěla o svém životě, sedělo publikum jako přikované a ani nedutalo.

A vyprávět měla opravdu co. Narodila se roku 1942 na sklonku války v romské osadě na Slovensku nedaleko Humenného, v roce 1947 se s rodiči přestěhovala do Čech a vyrůstala v Praze padesátých let. Na svátky a rodinné sešlosti se rodina vracela na Slovensko. Nešťastná událost – zranění tatínka – způsobilo, že ve třinácti letech strávila na Slovensku u příbuzných v Kochanovcích celý rok. Byla už tou dobou dost velká na to, aby mohla vnímat a reflektovat rodovou pospolitost a soudržnost ve skromných poměrech. Osvojila si úctu k tradicím předků.

Po návratu do Prahy pracovala jako dělnice, pradelna či uklízečka. Založila rodinu s Josefem Fečem, legendárním hudebníkem a skladatelem, houslistou z Roma štar, a starala se o rodinné zázemí. Když jí vlastní děti a vnoučata odrostly, začala se věnovat dětem z ulice, motivovat je ke vzdělání a smysluplnému trávení času. S manželem založili v Neratovicích dětský divadelní a hudební soubor Čhavorikaňi luma. V šedesáti letech si udělala řidičák, v pětadesáti složila maturitní zkoušku a začala pracovat jako asistentka pedagoga. Stála u zrodu rodinné čistě ženské kapely Romane romňija a působila i jako její manažerka. Na stará kolena se začala učit hrát na housle, malovat a v neposlední řadě i literárně tvořit.

To je jen stručný výčet ze života Olgy Fečové. Její paměti jsou velice bohaté a cenné mimo jiné i proto, že mají mnoho přesahů, nechávají čtenáře nahlížet do různých světů a jsou i svědectvím řady dějinných událostí a procesů. Poválečný příchod Romů do Čech, Praha padesátých let a život na Starém městě, kdy chodila s maminkou rozsvěcet plynové lampy na Karlově mostě nebo prát prádlo do Vltavy. Následovala šedesátá léta a na jedné straně státní asimilační politika a na straně druhé pozvolná liberalizace, která umožnila artikulovat jedny z prvních veřejných projevů romského etnoemancipačního hnutí. Autorka líčí příchod okupačních vojsk v osmašedesátém i zrod Svazu Cikánů-Romů o rok později. Popisuje osídlování nově vybudovaného Jižního města v sedmdesátých letech, kde rodina získala přidělený byt a prožila zde normalizační léta. Čtenář se dozví mnohé z prostředí pražských divadel, kam chodila uklízet, ze života tradiční hudebnické rodiny, kde se hraní a vztah k hudbě předává po generace. Nevynechává ani devadesátá léta, kdy Romové čelili brutálním fyzickým výpadům rasistických skinheads, kterým Romové posloužili jako hromosvod jejich vlastní frustrace, čemuž majoritní společnost jen nečinně přihlížela. Olga Fečová vyjadřuje pochopení pro odchod mnohých rodin do zahraničí a vysvětluje, proč se sama rozhodla v Čechách zůstat, přestože jsou zde Romové dodnes vystaveni situacím, které „... se do vás vpíjí, už nemáte žádnou jistotu, že vás budou brát jako sobě rovného člověka“ (s. 124).

Kniha je přehledně členěná, úvod napsala Jana Horváthová, historička a ředitelka Muzea romské kultury. Následují samotné paměti Olgy Fečové, vyprávěné chronologicky a rozdělené do šesti oddílů a 79 kapitol. Do kontextu historie Romů v Československu vsazuje memoáry romista Zbyněk Andrš ve svém velice informativním doslovu a knihu doplňuje ještě redakční poznámka, použitá literatura a prameny, slovníček a bohatá obrazová příloha z rodinného archivu Olgy Fečové. Kniha je řemeslně poctivě vyvedená a vkusně graficky řešená.

Z redakční poznámky „Tak, jak to bylo“ editorek a romistek Lenky Jandákové a Jany Habrovcové lze vyčíst, že výsledná kniha stojí na původním rukopisu autorky, který byl však doplněn z řady dalších zdrojů a především rozhovorů s Olgou Fečovou pořizovaných v rozmezí posledních čtyřiceti let. O to více je na místě kompliment redaktorkám, že text je celistvý, při čtení rytmicky plyne

jako voda a poutavě skládá kompaktní životní příběh. V kontextu uvedeného se jeví jako pochopitelné, že jsou memoáry členěny do takového množství kapitol. A dá se i pochopit, že především v úvodních pasážích věnovaných rodinám obou rodičů se občas pavučina příbuzenských vztahů skládá poněkud pracněji.

Jsme již zvyklí, že je-li do světa vyslána kniha, která by mohla zaujmout i publikum mimo romistickou obec, mají vydavatelé (a o to více jsou-li romisty nebo romistkami) snahu ji co nejvíce „nadupat“ o doprovodné informace, kontext, komentáře atd. V případě pamětí Olgy Fečové mě zřejmě poprvé napadlo, zda např. úvod, který je milou vzpomínkou na autorku a shrnuje, co následně Fečová vlastními slovy sama líčí, není trochu zbytný. Olga Fečová byla na svou dobu a s ohledem na své sociokulturní zázemí velice emancipovanou ženou. Možná šlo i její paměti vydat emancipovaněji a nechat první slovo právě jí?

Eva Zdařilová¹

1 Autorka je romistka. E-mail: eva.zdarilova@centrum.cz